

Ks. MATEUSZ STEFAN WŁOSEK
Katowice

INICJATYWY PAPIESKIEJ RADY DS. KRZEWIENIA NOWEJ EWANGELIZACJI ZWIĄZANE Z NADZWYCZAJNYM JUBILEUSZEM MIŁOSIĘDZIA W LATACH 2014–2020

ACTIVITIES OF THE PONTIFICAL COUNCIL FOR PROMOTING
THE NEW EVANGELIZATION RELATED TO THE EXTRAORDINARY
JUBILEE OF MERCY IN 2014–2020

ABSTRACT:

Nowadays, we can observe a disturbing phenomenon, where faith loses its vitality and erodes slowly. Therefore, in the present situation, the Church is undertaking the work of new evangelization, caring for the authentic transmission of faith with new dynamism and using new means. Consequently, the Pontifical Council for Promoting the New Evangelization was established. The aim of this article is to present the history of the creation and the course of evangelization initiatives of this dicastery, with particular emphasis on the Jubilee of Mercy. The analysis made it possible to establish that the actions of the Pontifical Council are consistent with the Pope's teaching on God's mercy. The initiatives taken are a specific manifestation of the new evangelization, one of the many tasks of which is also to announce the mercy of God to the world which becomes a real experience through works of mercy, proclaiming the word of God or administering the sacraments, especially the sacraments of penance and reconciliation.

Współcześnie można zaobserwować niepokojące zjawisko, w którym wiara traci swoją żywotność i ulega powolnej erozji. Dlatego też Kościół w obecnej sytuacji podejmuje się dzieła nowej ewangelizacji, troszcząc się o autentyczny przekaz wiary z nowym dynamizmem i za pomocą nowych środków. W związku z tym została powołana do istnienia Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie historii powstania oraz przebiegu inicjatyw ewangelizacyjnych tej dykasterii, ze szczególnym uwzględnieniem Jubileuszu Miłosierdzia. Dokonana analiza pozwoliła ustalić, że działania Papieskiej Rady są spójne z nauczaniem papieża na temat miłosierdzia Bożego. Podjęte inicjatywy są konkretnym przejawem nowej ewangelizacji, której jednym z wielu zadań jest także ogłaszanie światu miłosierdzia Boga, które staje się realnym doświadczeniem m.in. na drodze uczynków miłosierdzia, głoszenia słowa Bożego czy sprawowania sakramentów, szczególnie sakramentu pokuty i pojednania.

W 2010 r. na mocy listu apostolskiego *Ubicumque et semper* papież Benedykt XVI powołał nową dykasterię Kurii Rzymskiej, która miała zmierzyć się z problemem narastającej sekularyzacji społeczeństw dawniej schryścianizowanych. Zawiązana instytucja otrzymała nazwę Papieskiej Rady ds. Krzewienia

Nowej Ewangelizacji [dalej: PRKNE], a wśród jej prerogatyw można wyróżnić „pogłębianie teologicznego i duszpasterskiego znaczenia nowej ewangelizacji”¹ czy „promowanie posługiwania się Katechizmem Kościoła Katolickiego jako zasadniczym i pełnym wykładem treści wiary dla ludzi naszych czasów”².

Jednym z pierwszych zadań powierzonych przez Benedykta XVI było zorganizowanie Roku Wiary, który przypadał od 11 października 2012 r. (50. rocznica inauguracji Soboru Watykańskiego II) do 24 listopada 2013 r. Wybór nowego papieża w marcu 2013 r. nie przerwał pracy PRKNE, a wręcz nadał jej większe znaczenie³. Przewodniczący PRKNE abp Rino Fisichella nazwał okres posługi Franciszka „pontyfikatem nowej ewangelizacji”⁴. Szczególnym wydarzeniem pontyfikatu papieża z Argentyny, które bardzo mocno wpisało się w misję PRKNE, było zorganizowanie i przeprowadzenie Roku Miłosierdzia. Poniższy artykuł ma na celu prezentację i opis inicjatyw PRKNE, które bezpośrednio wynikają z przesłania Jubileuszu oraz krytyczna ich analiza. W końcowej części opracowania znajdzie się również ocena realizacji propozycji Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji w Polsce. Należy również zaznaczyć, że inicjatywy nie doczekały się wielu naukowych opracowań, dlatego podstawowym źródłem będą publikacje wydane przez Papieską Radę.

1. Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia

Księga Kapłańska Starego Testamentu wyznaczała rok jubileuszowy co pięćdziesiąt lat. Według przepisów Prawa wtedy wszelkie nierówności społeczne miały być wyrównane, a długi darowane. Rok jubileuszowy miał przypominać o łaskawości Boga i wskazywać, że On jest jedynym i prawdziwym właścicielem wszelkiej ludzkiej własności (por. Kpł 25,8-17).

Kościół średniowieczny, nawiązując do starotestamentalnej tradycji, wprowadził praktykę lat jubileuszowych w 1300 r.⁵ Początkowo miał być obchodzony co sto lat, jednak z czasem przyjęto praktykę przeżywania jubileuszu co dwadzieścia pięć lat.

We współczesnym Kościele wciąż echem odbija się Wielki Jubileusz z roku 2000, który miał miejsce za pontyfikatu Jana Pawła II. Według już tradycyjnej praktyki kolejny rok jubileuszowy powinien przypaść w 2025 r. Jednak następcą

¹ Benedykt XVI, *Ewangelia zawsze i wszędzie. List apostolski „Ubicumque et semper” powołujący do życia Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, L'Osservatore Romano 32,1 (2011), s. 13.

² Tamże.

³ Por. G. Ceraso, *The Pontifical Council for Promoting the New Evangelization*, <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2021-09/the-pontifical-council-for-promoting-the-new-evangelization.html> [dostęp: 10 XI 2021].

⁴ P. Pasierbek, *Abp Rino Fisichella: To pontyfikat nowej ewangelizacji*, <https://www.vaticannews.va/pl/watykan/news/2018-06/papiez-franciszek-fisichella-ewangelizacja-sankutaria.html> [dostęp: 10 XI 2021].

⁵ M. Banaszak, *Historia Kościoła Katolickiego, t. 2: Średniowiecze*, Warszawa 1989, s. 227.

papieża Polaka i Benedykta XVI postanowił wprowadzić wyjątek od tej zasady i ogłosił rok jubileuszowy przypadający w latach 2015–2016, który został oficjalnie nazwany „Nadzwyczajnym Jubileuszem Miłosierdzia”.

Franciszek ogłosił swoją decyzję w czasie nabożeństwa pokutnego *24 godziny dla Pana*⁶, w dniu 14 marca 2015 r. Powiedział wtedy: „Drodzy bracia i siostry, często myślałem o tym, w jaki sposób uczynić bardziej czytelną misję Kościoła jako świadka miłosierdzia. Jest to droga, która rozpoczyna się od duchowego nawrócenia. Z tej racji zdecydowałem się ogłosić Nadzwyczajny Jubileusz, w którego centrum znalazłoby się Boże miłosierdzie. Będzie to Rok Święty Miłosierdzia (...) Powierzam organizację tego Jubileuszu Papieskiej Radzie ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, aby zechciała go animować jako nowy etap drogi Kościoła w jego misji zanoszenia każdej osobie Ewangelii miłosierdzia”⁷. Nadzwyczajny Rok Święty miał rozpocząć się 8 grudnia 2015 r., w liturgiczną Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny i jednocześnie w 50. rocznicę oficjalnego zakończenia obrad Soboru Watykańskiego II. Franciszek jednoznacznie połączył dzieło Nowej Ewangelizacji z ogłaszaniem światu miłosierdzia Boga, które dokonało się w Jezusie Chrystusie. W bulli *Misericordiae vultus*⁸, oficjalnie ogłaszającej Rok Jubileuszowy, papież stwierdza, że „w naszych czasach, w których Kościół jest zaangażowany w nową ewangelizację, temat miłosierdzia musi być na nowo przedstawiany z nowym entuzjazmem i poprzez odnowioną działalność duszpasterską” (MV 12).

Owocne przeżycie świętego czasu będzie możliwe dzięki postawie kontemplacji i zasłuchaniu się w słowo Boże. Jako motto Jubileuszu Miłosierdzia Franciszek wybrał fragment z Ewangelii według św. Łukasza: „Bądźcie miłosierni, jak Ojciec wasz jest miłosierny” (Łk 6,36).

Ojciec Święty zapowiedział kierunki, które powinny zostać wytyczone przez nadchodzący czas Jubileuszu. Wśród nich wskazał na odnowienie praktyki sakramentu pokuty, który powinien być przeżywany jako droga powrotu do Boga (MV 17). Jako propozycję papież wskazał promocję w diecezjach inicjatywy *24 godziny dla Pana* oraz ustanowienie urzędu *misjonarzy miłosierdzia*⁹, którzy w czasie roku świętego mają być „żywym znakiem tego, że Ojciec przygarnia tych, którzy starają się o Jego przebaczenie” (MV 18).

Papież wskazał również, że uczynki miłosierdzia praktykowane przez chrześcijan pomagają odkryć dobroć Boga, dlatego w swojej bulli przypomniał znaczenie uczynków miłosierdzia względem ciała i duszy. Bulla zapowiedziała, że Jubileusz Miłosierdzia powinien być kolejnym wezwaniem do wyjścia do osób ubogich i wykluczonych (MV 12).

⁶ Inicjatywa zostanie szerzej opisana w kolejnym punkcie artykułu.

⁷ Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec*, L'Osservatore Romano 36,3-4 (2015), s. 4.

⁸ Franciszek, Bulla ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia *Misericordiae vultus* (2015) [dalej: MV].

⁹ Kapłani uzyskali nadzwyczajną władzę odpuszczania grzechów zarezerwowanych dla Stolicy Apostolskiej. Posługa misjonarzy miłosierdzia zostanie szerzej opisana w dalszej części pracy.

Koordynowanie Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia zostało w całości powierzone Papieskiej Radzie ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacja. Instytucja watykańska zawiązana w 2010 r. przygotowała kalendarium wydarzeń, prowadziła specjalny serwis internetowy w siedmiu językach¹⁰ oraz wydawała materiały pomocne w lepszym przeżyciu roku świętego.

Arcybiskup Rino Fisichella, przewodniczący Papieskiej Rady, cyklicznie zwoływał konferencje prasowe, podczas których informował o przygotowaniach oraz przebiegu Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia. Pierwsze oficjalne spotkanie z dziennikarzami odbyło się 5 maja 2015 r., kilka miesięcy przed oficjalnym rozpoczęciem roku świętego. Włoski duchowny na zakończenie konferencji powiedział: „Jesteśmy przekonani, że temat Miłosierdzia, z jakim papież Franciszek wszedł do Kościoła na drodze jubileuszowej, może być chwilą prawdziwej łaski dla wszystkich chrześcijan i przebudzeniem, aby kontynuować drogę nowej ewangelizacji i nawrócenia duszpasterskiego, którą wskazał nam papież”¹¹. Arcybiskup Fisichella towarzyszył również papieżowi Franciszkowi w inicjatywie „piątków miłosierdzia”¹², odbywających się w czasie Jubileuszu.

W Roku Miłosierdzia ważnym elementem były specjalne spotkania, dedykowane grupom, które w konkretnych środowiskach miały przybliżyć doświadczenie miłosierdzia Boga. Można wśród nich wymienić:

- Jubileusz Chłopców i Dziewcząt (23.04–25.04.2016);
- Jubileusz Diakonów Stałych (27.05–29.05.2016);
- Jubileusz Kapłanów i Seminarzystów (01.06–03.06.2016);
- Jubileusz Osób Chorych i Niepełnosprawnych (10.06–12.06.2016);
- Jubileusz Więźniów (06.11.2016);
- Jubileusz Osób Wykluczonych Społecznie (13.11.2016).

Za przygotowanie wspomnianych wydarzeń było odpowiedzialne biuro PRK-NE. Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia został oficjalnie zamknięty 20 listopada 2016 r., w liturgiczną Uroczystość Chrystusa Króla. Tego samego dnia został ogłoszony list apostolski papieża Franciszka *Misericordia et misera*, który w niektórych kwestiach przedłużył postanowienia Roku Świętego.

Franciszek potwierdził zasadność corocznego przeprowadzania inicjatywy *24 godziny dla Pana*¹³ (por. MeM 11) w piątek przed IV Niedzielą Wielkiego Postu oraz przedłużył na czas nieokreślony nadzwyczajne kompetencje misjonarzy miłosierdzia i powierzył ich bezpośredniej jurysdykcji PRKNE (por. MeM 9). Dodatkowo papież, korzystając z doświadczenia Jubileuszu Wykluczonych

¹⁰ Serwis www.iubilaeummisericordiae.va był prowadzony w językach: włoskim, angielskim, hiszpańskim, francuskim, portugalskim, polskim i niemieckim.

¹¹ Oficjalna strona internetowa Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia Conferenza Stampa di presentazione del Giubileo Straordinario della Misericordia (im.va) [dostęp: 20 I 2021].

¹² Cykl cotygodniowych spotkań papieża Franciszka ze środowiskami, które szczególnie potrzebują miłosierdzia. Franciszek odwiedził, m.in.: ośrodek dla osób wychodzących z narkomanii, schronisko dla osób bezdomnych, szpitalny oddział neonatologii oraz mężczyzn, którzy odeszli ze stanu duchownego.

¹³ Franciszek, List apostolski *Misericordia et misera* (2016) (dalej: MeM).

Spółecznie, ustanowił Światowy Dzień Ubogich (por. MeM 21), obchodzony co roku w 23. niedzielę zwykłą. Pewną nowością, którą w liście zaproponował biskup Rzymu, była zachęta skierowana do wspólnot kościelnych, aby każda z nich ustanowiła jedną niedzielę w ciągu roku poświęconą słowu Bożemu (MeM 7).

2. Inicjatywa 24 godziny dla Pana

Kościół w swoim nauczaniu podkreśla wspólnotowe uwarunkowania sakramentu pokuty. Człowiek poprzez spowiedź przystępuje do pojednania z Bogiem i całą wspólnotą Kościoła. Przejawem tej postawy są nabożeństwa pokutne z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem: „Wspólne nabożeństwo jaśniej ukazuje kościelną naturę pokuty. Wierni razem słuchają słowa Bożego, które głosi miłosierdzie Boże i wzywa ich do nawrócenia. Równocześnie badają zgodność swojego życia ze słowem Bożym i wspierają się wzajemnie modlitwą”¹⁴.

Papież Franciszek postanowił przyjąć taką formę modlitwy liturgicznej jako jeden z najbardziej rozpoznawalnych elementów swojego pontyfikatu. Ojciec Święty postanowił wybrać piątek przed IV niedzielą Wielkiego Postu jako *święto przebaczenia*¹⁵, które powinno objąć cały Kościół. Nabożeństwo pokutne według koncepcji Franciszka powinno zawierać liturgię słowa, możliwość sakramentalnej spowiedzi oraz całodobową adorację Najświętszego Sakramentu. Wydarzenie modlitewne rozpoczyna się w piątek wieczorem i trwa do liturgicznego rozpoczęcia niedzieli *Laetare* (pierwsze nieszpory). Nieoficjalne źródła podają, że jedną z inspiracji dla Franciszka przy wprowadzeniu nabożeństwa pokutnego były *noce konfesjonalów*¹⁶, które odbywają się w Polsce w okresie Wielkiego Postu. Ze względu na dwudziestoczegogodzinny charakter wydarzenia inicjatywa przyjęła oficjalną nazwę *24 godziny dla Pana* i po raz pierwszy została przeprowadzona 28 marca 2014 r.

Franciszek podczas pierwszego nabożeństwa w bazylice watykańskiej wygłosił homilię, w której zachęcił, aby doświadczenie przebaczenia było zaproszeniem do głoszenia orędzia o miłosierdziu Boga. Biskup Rzymu mówił: „Tym, których spotkacie, możecie mówić o radości z otrzymania przebaczenia Ojca i odzyskania pełnej przyjaźni z Nim. I powiecie im, że nasz Ojciec na nas czeka, nasz Ojciec nam przebacza, co więcej, urządza ucztę”¹⁷.

Szczególne wydarzenie, które wzbudziło zainteresowanie mediów, to fakt, że papież w ramach przedsięwzięcia *24 godziny dla Pana* sam przystąpił do

¹⁴ *Obrzędy pokuty. Wprowadzenie teologiczno-pastoralne*, Katowice 2014, s. 25, nr 22.

¹⁵ Franciszek, *Miłosierdzie jest większe od uprzedzeń. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* (23.03.2014), *L'Osservatore Romano* 3-4 (361) 2014, s. 51.

¹⁶ Papież miał usłyszeć o *nocach konfesjonalów* od jednego z polskich księży pracujących w Rzymie. Por. wywiad dla Radia Profeto – ks. Artur Godnarski, <https://profeto.pl/24-godziny-dla-pana---ks--artur-godnarski---wywiad> [dostęp: 30 III 2021].

¹⁷ Franciszek, *Któż z nas nie jest grzesznikiem? Nabożeństwo pokutne w Bazylice św. Piotra*, *L'Osservatore Romano* 3-4 (361) 2014, s. 39.

spowiedzi, a następnie zasiadł w konfesjonale jako spowiednik¹⁸. Przystępowanie do sakramenty pokuty w roli penitenta stanie się stałą praktyką Franciszka w czasie wspomnianego nabożeństwa pokutnego.

Kolejna edycja odbyła się w marcu 2015 r. i została już zapowiedziana przez papieża w orędziu wprowadzającym w przeżywanie Wielkiego Postu. Franciszek zaznaczył, że wydarzenie *24 godziny dla Pana* jest okazją do wspólnej modlitwy, która leczy z obojętności¹⁹. Inicjatywa przebiegała w dniach 13 i 14 marca pod hasłem zaczerpniętym z Listu św. Pawła do Efezjan *Bóg bogaty w miłosierdzie* (Ef 2,4). W czasie nabożeństwa odczytano fragment Ewangelii według św. Łukasza, opowiadający o spotkaniu Jezusa z grzeszną kobietą w domu faryzeusza Szymona (Łk 7,36-50). Wydarzenie z 2015 r. było szczególne, ponieważ w czasie homilii papież ogłosił Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia.

Franciszek w bulli *Misericordiae vultus* uroczyście potwierdzającej ogłoszenie roku świętego, wydanej 11 kwietnia 2015 r., szczególnie zaznaczył wartość ustanowionego nabożeństwa pokutnego. Inicjatywa nie może obejmować tylko Rzymu, „ale powinna zostać rozpropagowana w diecezjach” (MV 17). W czasie Jubileuszu Miłosierdzia nabożeństwo pokutne odbyło się 4 i 5 marca 2016 r. Hasłem dla wydarzenia pozostał fragment biblijny, który stał się tematem przewodnim całego roku świętego *Miłosierni jak Ojciec* (Łk 6,36).

W następnym roku *24 godziny dla Pana* odbyły się 24 i 25 marca według tej samej formuły. Mottem głównym w 2017 r. były słowa *Chcę miłosierdzia* (por. Mt 9,13). W czasie nabożeństwa odczytano fragment Ewangelii według św. Marka (10,32-45).

Kolejna inicjatywa odbyła się 9 i 10 marca 2018 r., jej motywem przewodnim był fragment Psalmu 130 *Ty udzielasz przebaczenia* (por. Ps 130,4). PRKNE w 2018 r. przygotowała materiały duszpasterskie pomocne do przeprowadzenia akcji *24 godziny dla Pana* w sześciu językach. Publikacje w językach angielskim, niemieckim, portugalskim i francuskim można było pobrać w formacie PDF z oficjalnej strony PRKNE²⁰.

W 2019 r. temat główny został zaczerpnięty z Ewangelii według św. Jana i stanowił wypowiedź Jezusa względem kobiety pochwyconej na cudzołóstwie: *Ja też ciebie nie potępiam* (J 8,11). Wspomniany fragment został również odczytany w ramach nabożeństwa pokutnego. W tym roku Papieska Rada stworzyła możliwość pobrania materiałów duszpasterskich w czterech językach (angielskim, hiszpańskim, francuskim i polskim) bezpośrednio ze swojej strony internetowej²¹. Publikacja w języku włoskim, podobnie jak rok wcześniej, ukazała się w formie drukowanej. W 2019 r. watykańska instytucja zachęcała do organizacji

¹⁸ Por. *Papież Franciszek się spowiadał*, <https://www.gosc.pl/doc/1938317.Papiez-Franciszek-sie-spowiadal> [dostęp: 18 II 2021].

¹⁹ Franciszek, *Umacniajcie serca wasze* (Jk 5, 8). *Orędzie na Wielki Post 2015*, nr 3.

²⁰ PRKNE, *24 ore per il Signore 2018. Sussidi Pastoralis*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/24ore/24-ore-per-il-signore-2018.html> [dostęp: 10 III 2021].

²¹ PRKNE, *24 Ore per il Signore 2019. Neppure io ti condanno* (Gv 8,11), <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/24ore/24-ore-per-il-signore-2019.html> [dostęp: 10 III 2021].

wydarzenia w parafiach i wspólnotach oraz publikowania informacji w mediach społecznościowych ze specjalnym hasztagiem: #24godzinydlaPana (ang. #24hoursfortheLord, wł. #24oreperilSignore).

PRKNE przez kolejne lata koordynowała inicjatywę *24 godziny dla Pana*, szczególnie odpowiadała za przebieg nabożeństwa z udziałem papieża. Rok 2020 to czas, w którym zostało odwołanych wiele wydarzeń duszpasterskich ze względu na pandemię koronawirusa. Opublikowano wtedy materiały duszpasterskie w czterech językach: włoskim, angielskim, hiszpańskim i polskim. Jednak odwołano nabożeństwo pokutne z udziałem papieża. Papieska Rada zachęcała, aby tam, gdzie to możliwe, przeprowadzić *24 godziny dla Pana* z zachowaniem norm sanitarnych. Natomiast jeśli było to niemożliwe, sugerowano przeżycie tego dnia w duchu pokuty za grzechy i modlitwę przy krzyżu²². Tematem przewodnim były słowa Jezusa, skierowane do kobiety uważanej za jawnogrzesznicę: *Twoje grzechy są odpuszczone* (Łk 7,48).

3. Światowy Dzień Ubogich

Miłosierdzie względem ubogich i cierpiących wpisuje się w misję ewangelizacyjną Kościoła. *Dyrektorium o katechizacji* wydane przez PRKNE w 2020 r. przypomina o powiązaniu ortodoksji z ortopraksją. Dokument stwierdza za papieżem Franciszkiem, że „Nowa ewangelizacja (...) nie może nie posługiwać się językiem miłosierdzia, na który składają się przede wszystkim gesty i postawy, a potem słowa”²³.

Istotnym przejawem tej postawy była organizacja przez papieża i jego współpracowników Jubileuszu Więźniów i Jubileuszu Osób Wykluczonych Społecznie, wydarzenia te stanowiły elementy celebrowania Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia. Wspomniane inicjatywy to akcent niemal kończący przeżywanie Roku Świętego w 2016 r.

Rok Miłosierdzia został uroczyście zamknięty 20 listopada 2016 r., natomiast 6 listopada do bazyliki św. Piotra zostało zaproszonych kilka tysięcy więźniów z różnych ośrodków karnych na terenie Włoch. Osadzeni przybyli na Eucharystię razem ze służbą więzienną oraz swoimi rodzinami. Część z nich pełniła posługę liturgiczną podczas celebracji papieskiej. PRKNE skierowała zachętę do konferencji episkopatów, aby biskupi w podobnym czasie przeprowadzili Jubileusz Więźniów w swoich diecezjach.

Kilka dni później do Rzymu zostały zaproszone „osoby wykluczone ze społeczeństwa”. Arcybiskup Rino Fisichella podczas konferencji prasowej przyznał, że wspomniane celebracje są przeznaczona dla osób, które zostały wyrzucone na margines społeczeństwa z różnych powodów, czy to ekonomicznych, czy

²² PRKNE, *24 ore per il Signore – 2020. “I tuoi peccati sono perdonati” (Lc 7,48)*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/24ore/24-ore-per-il-signore-2020.html> [dostęp: 10 III 2021].

²³ PRKNE, *Dyrektorium o katechizacji*, tłum. A. Soroka-Kulma, Kielce 2020, s. 40.

spowodowanych brakiem więzi społecznych²⁴. Wśród nich znaczną część stanowili ludzie borykający się z problemem bezdomności.

Jubileusz Osób Wykluczonych Społecznie to wydarzenia, które trwały w dniach 11–13 listopada 2016 r. Do stolicy Włoch przybyło 6 tysięcy ubogich i bezdomnych. W czasie swojego pobytu w Rzymie pielgrzymi uczestniczyli w spotkaniu z papieżem w Auli Pawła VI, katechezach w różnych kościołach Wiecznego Miasta, a nawet w koncercie orkiestry pod batutą Ennio Morricone. Jubileusz Osób Wykluczonych Społecznie zakończył się uroczystą Eucharystią w niedzielę 13 listopada 2016 r.²⁵

Korzystając z tego doświadczenia, papież Franciszek chciał przedłużyć owoce Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, dlatego ustanowił Światowy Dzień Ubogich. W liście apostolskim *Misericordia et misera*, opublikowanym na zakończenie Roku Świętego, wskazał, że nowe „święto” będzie przypadać w XXIII niedzielę zwykłą. Ojciec święty stwierdził, że Światowy Dzień Ubogich będzie dniem, „który pomoże wspólnotom i każdemu ochrzczoneму w refleksji nad tym, że ubóstwo znajduje się w samym centrum Ewangelii, oraz nad faktem, że dopóki Łazarz leży u drzwi naszego domu (por. Łk 16,19-21), nie może być sprawiedliwości ani też pokoju społecznego” (MeM 21). Wydarzenie powinno być także formą nowej ewangelizacji, która powinna odnawiać „oblicze Kościoła w jego odwiecznym dziele nawrócenia duszpasterskiego, aby być świadkiem miłosierdzia” (MeM 21).

Dzień ustanowiony przez papieża powinien przygotowywać do przeżycia Uroczystości Chrystusa Króla, która przypada tydzień po Światowym Dniu Ubogich. Franciszek, opierając się na fragmencie Ewangelii według św. Mateusza, opisującym sąd ostateczny (por. Mt 26,31-46), stwierdza, że najpierw należy rozpoznać Chrystusa w ubogich, aby potem zobaczyć Go jako Króla powracającego na końcu czasów (por. MeM 21).

Światowy Dzień Ubogich zyskał wielkie znaczenie w działalności duszpasterskiej Franciszka, ponieważ kilka miesięcy przed wydarzeniem publikuje specjalne orędzie, które pomaga przygotować się do obchodów. Jako zasadę przyjęto, że orędzie jest publikowane w liturgiczne wspomnienie św. Antoniego z Padwy (13 czerwca), podczas konferencji prasowej organizowanej przez PRKNE. Pierwsze orędzie zostało opublikowane 13 czerwca 2017 r. Papież poprosił, aby Światowy Dzień Ubogich (dalej: ŚDU) stał się stałą celebracją w tradycji Kościoła²⁶. Hasło przewodnie ŚDU w 2017 r. to *Nie miłujmy słowem, ale czynem* (por. 1 J 3,18).

²⁴ R. Fisichella, *Konferencja prasowa z okazji Jubileuszu Więźniów (6 listopada) i Jubileuszu osób marginalizowanych społecznie (13 listopada)* [wł. *Conferenza stampa in occasione del Giubileo dei Carcerati (6 novembre) e Giubileo delle Persone socialmente emarginate (13 novembre)*], <http://www.iubilaeummisericordiae.va/content/gdm/it/news/evidenza/2016-11-03-ppcne.html> [dostęp: 12 III 2021].

²⁵ Por. Franciszek, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Jubileuszu Osób Wykluczonych ze Społeczeństwa*, *L'Osservatore Romano* 37,12 (2016), s. 22.

²⁶ Franciszek, *Orędzie na I Światowy Dzień Ubogich* (2017), nr 6.

Głównym organizatorem wydarzenia w Rzymie jest PRKNE, która w ramach ŚDU przygotowała obiad papieża Franciszka z ubogimi, wspólną Eucharystię, a nawet tymczasową przychodnię lekarską dla bezdomnych na placu św. Piotra. Rzymska dykasteria w 2017 r. przygotowała materiały duszpasterskie w sześciu językach: włoskim, angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim i portugalskim²⁷. Pierwszy Światowy Dzień Ubogich odbył się 19 listopada 2017 r.

W kolejne wspomnienie patrona ubogich św. Antoniego Padewskiego przekazano plany na następny ŚDU. Rino Fisichella 13 czerwca 2018 r. zaprezentował orędzie papieża oraz fragment biblijny, który miał patronować obchodom dni ubogich *Biedak zawołał, a Pan go usłyszał* (Ps 34,7). W swoim przesłaniu ojciec święty docenił przebieg Światowego Dnia Ubogich w poprzednim roku i zachęcił do nowego zaangażowania. Franciszek napisał, że „wielu odnalazło ciepło domu, radość świątecznego posiłku i solidarność tych, którzy zechcieli podzielić się stołem w prosty i braterski sposób”²⁸.

W dniu 18 listopada 2018 r. we mszy św. pod przewodnictwem papieża uczestniczyło ok. 6 tysięcy osób. Wśród nich byli ubodzy, bezdomni, migranci oraz wolontariusze. Po Eucharystii 1500 uczestników liturgii w Auli Pawła VI zasiadło z ojcem świętym do wspólnego obiadu. Pozostali ubodzy udali się na posiłek do kolegiów, parafii i seminariów Wiecznego Miasta²⁹.

Światowy Dzień Ubogich w następnym roku przypadał 17 listopada. Zgodnie z tradycją kilka miesięcy wcześniej, w czerwcu, PRKNE przedstawiła główny temat i inspiracje dla tegoż wydarzenia. Hasłem przewodnim stały się słowa z dziewiątego psalmu: *Ufność nieszczęśliwych nigdy ich nie zawiedzie* (Ps 9,19). W swoim orędziu papież wskazał, że pierwszym dobrem, które mogą dać osoby wierzące ubogim, jest miłość Boga³⁰. Biskup Rzymu przypominał, że „biedni potrzebują naszych rąk, aby ich podniosły, naszych serc, aby czuli na nowo ciepło uczuć, naszej obecności, aby przewyciężyli samotność. Potrzebują po prostu miłości”³¹.

W Eucharystii sprawowanej przez papieża w bazylice watykańskiej uczestniczyło ok. 6 tys. ubogich. Uczestnicy w większości pochodzili z Włoch, jednak sporą część stanowili również pielgrzymi z Polski i Francji. Podobnie jak wcześniej PRKNE zaprosiła do przygotowania ŚDU organizacje na co dzień posługujące wśród ubogich: Caritas, Wspólnota Sant’Egidio, Zakon Maltański, Wspólnoty Nowe Horyzonty i Jana XXIII³².

Rok następny to czas, który szczególnie wpłynął na przebieg wydarzeń światowych, w tym również na działalność Franciszka i PRKNE. Pandemia COVID-19 przyczyniła się do pogłębienia ubóstwa w wielu miejscach świata oraz zmusiła

²⁷ PRKNE, *Sussidio Pastorale. I Giornata Mondiale dei Poveri*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/gmdp/2017/sussidio.html> [dostęp: 18 III 2021].

²⁸ Franciszek, *Orędzie na II Światowy Dzień Ubogich* (2018), nr 6.

²⁹ Por. Franciszek, *Krzyk ubogich zagłusza nieliczna wrzawa bogatych*, *L’Osservatore Romano* 39,12 (2018), s. 10.

³⁰ Por. Franciszek, *Orędzie na III Światowy Dzień Ubogich* (2019), nr 9.

³¹ Tamże.

³² Por. N. Gori, *Na obiedzie z papieżem*, *L’Osservatore Romano* 40,12 (2019), s. 19.

do ograniczenia wielkich wydarzeń religijnych. Wpłynęła również znacząco na przebieg Światowego Dnia Ubogich w 2020 r. Hasłem przewodnim wydarzeń w 2020 r. był fragment z Księgi Syracha *Wyciągnij rękę do ubogiego* (Syr 7,32).

W wydanych materiałach pastoralnych przygotowanych na ŚDU 2020 przewodniczący watykańskiej instytucji koordynującej dzieła ewangelizacyjne zwrócił uwagę, że doświadczenie izolacji spowodowanej pandemią pomaga na nowo odkryć osoby potrzebujące. Arcybiskup Fisichella we wstępie publikacji napisał: „w tym roku Światowy Dzień Ubogich wkracza bardziej bezpośrednio do każdego z naszych domów. Świadomość kruchości doświadczonej w miesiącach zamknięcia pozwala na nowo odkryć potrzebę tych, którzy na co dzień żyją obok nas i noszą na swym ciele na trwałe odcisnięte to, co przeżywalismy zaledwie kilka dni”³³.

Tradycją Światowego Dnia Ubogich stał się wspólny obiad papieża z ubogimi oraz prowadzenie tymczasowej przychodni lekarskiej na placu św. Piotra, z której mogli korzystać bezdomni. Ze względu na trwającą pandemię i obostrzenia sanitarne powyższe inicjatywy w 2020 r. zostały zatrzymane. Jednak Papieska Rada oraz inne instytucje charytatywne Rzymu zorganizowały inne wydarzenia, które miały wspomagać osoby cierpiące wskutek pandemii.

Na placu św. Piotra udostępniono punkt pobrań, w którym ubodzy i bezdomni mogli przeprowadzić test na obecność wirusa COVID-19. Dzięki temu mogli skorzystać z noclegowni i punktów pomocy, natomiast imigranci przebywający w Rzymie otrzymali możliwość powrotu do ojczyzny³⁴. Światowy Dzień Ubogich w czasie pandemii przypadał 15 listopada 2020 r.

4. Niedziela Słowa Bożego

Zakończenie Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia stanowiło dla papieża okazję do wprowadzenia nowych inicjatyw duszpasterskich, wśród nich papież zwrócił szczególną uwagę na słowo Boże, które zawiera prawdę o miłosierdziu Boga oraz uczy postawy miłosiernej wobec innych ludzi. W swoim liście opublikowanym na zakończenie Roku Świętego Franciszek napisał, że „Biblia jest wspólną relacją opowiadającą o cudach miłosierdzia Bożego. Każda karta przepojona jest miłością Ojca, który od stworzenia chciał odcisnąć we wszechświecie znaki swojej miłości” (MeM 7). Następca św. Piotra podzielił się również swoim osobistym pragnieniem, „aby Słowo Boże było coraz bardziej czczone, znane i upowszechnione, aby poprzez nie można było lepiej zrozumieć tajemnicę miłości, która wypływa z tego źródła miłosierdzia” (MeM 7).

³³ PRKNE, *Sussidio Pastorale. IV Giornata Mondiale dei Poveri*, <http://www.pcpne.va/content/dam/pcpne/image/GiornataMondialePoveri/2020/sussidio/Sussidio%20pastorale%20GMdP%202020%20-%20PL.pdf> [dostęp: 25 III 2021].

³⁴ Por. R. Fisichella, *Conferenza stampa. Presentazione Messaggio. IV Giornata Mondiale dei Poveri*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/gmdp/2020/conferenza-stampa-novembre.html> [dostęp: 25 III 2020].

W tym celu papież skierował apel do wspólnot kościelnych na całym świecie, aby wybrali jedną niedzielę w ciągu roku, która będzie szczególnie poświęconą celebracji słowa Bożego. Franciszek stwierdził, że właściwe jest ustanowienie jednej niedzieli w całości poświęconej słowu Bożemu, „by zrozumieć niewyczerpalne bogactwo pochodzące z tego nieustannego dialogu między Bogiem a jego ludem” (MeM 7). Biskup Rzymu zachęcił do kreatywności w przygotowaniu tej inicjatywy. Zachęcił, aby wśród propozycji znalazł się sposób medytacji Biblii metodą *lectio divina* oraz zachęta do rozważania tematów miłosierdzia zawartych w Piśmie Świętym (MeM 7).

Trzeba jednak zaznaczyć, że Franciszek w liście *Misericordia et misera* nie wskazał konkretnego dnia obchodów niedzieli poświęconej słowu Bożemu, tak jak zrobił to w przypadku Światowego Dnia Ubogich czy inicjatywy *24 godziny dla Pana*. Wybór niedzieli miał być dokonany przez „wspólnotę”, jednak nie doprecyzowano, co papież rozumie pod tym sformułowaniem: konferencje biskupów, diecezje czy parafie? Dlatego nie dziwi fakt, że niedziela poświęcona słowu Bożemu cieszyła się najmniejszą popularnością wśród propozycji po Nadzwyczajnym Jubileuszu Miłosierdzia.

W 2019 r., niemal 3 lata po zakończeniu Roku Miłosierdzia, przypadała 1600. rocznica śmierci św. Hieronima³⁵, który w tradycji Kościoła funkcjonuje jako patron studiów biblijnych. Z tej okazji biskup Rzymu podpisał list apostolski *Aperuit illis*³⁶, który ustanowił nową inicjatywę w Kościele – Niedzielę Słowa Bożego. Tytuł listu nawiązuje do spotkania zmartwychwstałego Jezusa z uczniami, kiedy poprzez zrozumienie Pisma Świętego pomaga im odczytać sens zmartwychwstania. Jak stwierdza Ewangelia Łukasza: *Wtedy oświecił ich umysły, aby zrozumieli Pisma* (Łk 24,45) (łac. *Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas*).

W swoim liście Franciszek doprecyzował, że nowa inicjatywa będzie przypadać corocznie w trzecią niedzielę zwykłą (por. AI 3). Jej ustanowienie z kolei jest odpowiedzią na liczne prośby ludu Bożego, które były kierowane do ojca świętego, „aby w całym Kościele można było celebrować w jedności zamiarów Niedzielę Słowa Bożego” (AI 2). Termin celebracji został wybrany, ponieważ w trzecią niedzielę w ciągu roku liturgia słowa koncentruje się na Jezusie, który głosi Królestwo Boże. Nowe święto powinno przypadać również w okolicy Powszechnego Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan³⁷, ponieważ celebracja słowa Bożego stanowi przestrzeń do dialogu z przedstawicielami innych wyznań chrześcijańskich.

Franciszek zachęca, aby w czasie Niedzieli Słowa Bożego biskupi udzielali posługi lektoratu, a duszpasterze przystosowali homilie tak, „by podkreślić cześć, jaką się oddaje Słowu Pana” (AI 3). Ojciec święty zwrócił się również do

³⁵ Data śmierci św. Hieronima jest sporna: 30.09.419 r. lub 30.09.420 r.

³⁶ Franciszek, List apostolski ustanawiający Niedzielę Słowa Bożego *Aperuit illis* (2019) (dalej: AI).

³⁷ R. Fischella, wywiad dla Radia Watykańskiego *Fischella: la Lettera del Papa, seme per maturare nella fede*, <https://www.vaticannews.va/it/papa/news/2019-09/lettera-apostolica-motu-proprio-fischella-domenica-parola-di-dio.html> [dostęp: 6 IV 2021].

proboszczów, aby w tym dniu wręczali wiernym egzemplarze Biblii, „aby ukazać wagę codziennej lektury oraz modlitwy Pismem Świętym, ze szczególnym odniesieniem do jej formy zwanej *lectio divina*” (AI 3).

PRKNE przygotowała oficjalne logo Niedzieli Słowa Bożego, które zostało oparte na połączeniu stylów artystycznych siostry Marie Paul Farran (wykorzystano jej ikonę przedstawiającą wędrowną uczniów do Emaus) oraz Giordano Redaelli specjalizującego się w sztuce współczesnej³⁸. Logo nawiązuje do wędrowni dwóch uczniów, którzy rozpoznali zmartwychwstałego Jezusa dzięki temu, że wyjaśnił im Pisma. Scena, która czerpie ze sztuki siostry Marie Paul Farran, przedstawia uczniów jako parę: kobietę i mężczyznę³⁹. Watykańska dykasteria we współpracy z Edycją św. Pawła opublikowała również obszerną pomoc liturgiczno-duszpasterską w pięciu językach: włoskim, hiszpańskim, francuskim, portugalskim i polskim⁴⁰.

Pierwsza Niedziela Słowa Bożego przypadła 26 stycznia 2020 r. Biskup Rzymu przewodniczył Eucharystii w bazylice św. Piotra, w czasie homilii zachęcał wiernych, aby codziennie czytali Pismo Święte. Ojciec Święty mówił: „Czytajmy codziennie kilka wersetów z Biblii. Zacznijmy od Ewangelii: trzymajmy ją otwartą na stoliku nocnym w domu, nośmy ją ze sobą w kieszeni, wysświetlajmy na telefonach komórkowych, pozwólmy, by inspirowała nas każdego dnia”⁴¹. Po zakończonej liturgii Franciszek rozdał czterdzieści egzemplarzy Biblii przedstawicielom różnych grup. Wśród nich można wymienić: biskupa, księdza, osobę życia konsekrowanego, więźnia, gwardzistę szwajcarskiego, a nawet członków wspólnot prawosławnych i protestanckich. Gest papieża miał wskazać, że do medytacji Pisma Świętego są zaproszeni wszyscy.

Niedziela Słowa Bożego w porównaniu z innymi inicjatywami PRKNE została ustanowiona bardzo późno, dlatego do 2020 r. przeprowadzono tylko jedną edycję. Franciszek zaznaczył jednak, że obchodzone święto na stałe zagości w kalendarzu liturgicznym.

5. Misjonarze miłosierdzia

Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia wiązał się z pewnymi zmianami w praktyce pokutnej Kościoła. Kilka z nich opisał papież Franciszek w oficjalnym liście do PRKNE. Ojciec święty w liście opublikowanym 1 września 2015 r. przedstawił podjęte decyzje dotyczące sprawowania sakramentu pokuty i pojednania. Jedną

³⁸ PRKNE, *Niedziela Słowa Bożego. Pomoc liturgiczno-duszpasterska*, tłum. M. Romanowski, Częstochowa 2020, s. 91.

³⁹ Por. tamże, s. 90.

⁴⁰ PRKNE, *Sussidio Liturgico-Pastorale*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/parola/2020/sussidio.html> [dostęp: 5 V 2021].

⁴¹ Franciszek, *Niedziela Słowa Bożego. Homilia Ojca Świętego*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200126_omelia-domenicadellapaproladidio.html [dostęp: 5 V 2021].

z nich jest upoważnienie wszystkich księży do rozgrzeszenia aborcji, papież napisał: „postanowiłem, mimo wszelkich przeciwnych rozporządzeń, upoważnić wszystkich kapłanów w Roku Jubileuszowym do rozgrzeszenia z grzechu aborcji osób, które jej dokonały, żałują tego z całego serca i proszą o przebaczenie”⁴². Inną ważną zmianą było udzielenie jurysdykcji kapłanom z Bractwa św. Piusa X, które nie pozostaje w formalnej jedności z biskupem Rzymu⁴³.

Kilka tygodni wcześniej w bulli *Misericordiae vultus* papież zapowiedział powołanie na czas Jubileuszu specjalnego urzędu misjonarzy miłosierdzia. Wyznaczeni kapłani mieli otrzymać władzę rozgrzeszania grzechów, która była zarezerwowana wyłącznie ojcu świętemu. Wśród wspomnianych przewinień należy wymienić: profanację Najświętszego Sakramentu (por. KPK kan. 1367), przemoc wobec papieża (por. KPK kan. 1370 §1), zdrada tajemnicy spowiedzi przez kapłana (por. KPK kan. 1388 §1), rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciwko VI przykazaniu Dekalogu (por. KPK kan. 1378 §1) oraz wyświęcenie biskupa bez zgody Stolicy Apostolskiej (por. KPK kan. 1382).

Franciszek napisał, że misjonarze miłosierdzia „będą żywym znakiem tego, że Ojciec przygarnia tych, którzy starają się o Jego przebaczenie” (MV 18). Papież zwrócił się również do biskupów, aby zapraszali misjonarzy miłosierdzia oraz z ich udziałem organizowali Misje Ludowe, „aby misjonarze ci stali się zwiastunami radości i przebaczenia” (MV 18). Kapłani, którzy mieli otrzymać od papieża mandat misjonarza miłosierdzia, byli zgłaszani przez swoich biskupów (lub wyższych przełożonych zakonnych, jeśli byli zakonnikami) do PRKNE. W uroczysty sposób papież mianował i rozesłał misjonarzy na zakończenie Mszy Świętej w środę popielcową, przypadającą w czasie Roku Świętego (10.02.2016). Dzień wcześniej kapłani zostali zaproszeni na specjalne spotkanie z papieżem. Podczas swojego przemówienia ojciec święty przypomniał duchownym, że otrzymują odpowiedzialne zadanie, aby byli „świadkami bliskości Boga i Jego sposobu miłowania”⁴⁴. Prosił również, aby misjonarze ukazywali macierzyńską twarz wspólnoty uczniów Jezusa: „Kościół jest matką, ponieważ karmi wiarę; Kościół jest matką również dlatego, że oferuje przebaczenie Boga, odradzając do nowego życia, będącego owocem nawrócenia”⁴⁵. Następnego dnia w środę popielcową biskup Rzymu rozesłał 1142 misjonarzy miłosierdzia. Posługa wybranych kapłanów zgodnie z prośbą ojca świętego polegała na prowadzeniu rekolekcji oraz misji, w czasie których przybliżali tajemnicę Bożego miłosierdzia.

W dniu zakończenia Jubileuszu Miłosierdzia papież przedłużył prerogatywy dotyczące praktyki sakramentu pokuty, które miały miejsce w czasie Roku Świętego. Franciszek przedłużył możliwość odpuszczania grzechu aborcji wszystkim kapłanom (por. MeM 12) oraz podtrzymał jurysdykcję duchownych ze

⁴² Franciszek, *List Papieża Franciszka dotyczący odpustu z okazji Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia*, L'Osservatore Romano 36,9 (2015), s. 4.

⁴³ Por. tamże.

⁴⁴ Franciszek, *Okrywajcie grzeszników płaszczem miłosierdzia. Przemówienie do misjonarzy miłosierdzia*, L'Osservatore Romano 37,3-4 (2016), s. 38.

⁴⁵ Tamże.

schizmatycznego Bractwa św. Piusa (por. MeM 12). Wyraził również podziękowania wszystkim misjonarzom miłosierdzia za ich posługę (por. MeM 9). Podobnie jak przy kazusie aborcji i lefebrystów, również ich posługa nie ustała z zakończeniem Jubileuszu. Papież napisał, że ich misja będzie trwać „aż do odwołania, jako konkretny znak, że łaska Jubileuszu nadal w różnych częściach świata jest żywa i skuteczna” (por. MeM 9). Misjonarze miłosierdzia zostali powierzeni bezpośredniej jurysdykcji PRKNE.

6. Realizacja inicjatyw Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji w Polsce

Przyglądając się polskim uwarunkowaniom duszpasterskim, można zauważyć, że papieskie propozycje nie spotkały się z wielkim zainteresowaniem. Pierwsza edycja papieskiego nabożeństwa pokutnego pozostała właściwie niezauważona i trudno było dostrzec parafie lub wspólnoty, które podjęły się realizacji wezwania papieża Franciszka. Biskup Grzegorz Ryś (przewodniczący Zespołu ds. Nowej Ewangelizacji przy KEP⁴⁶ w latach 2011–2021) w 2015 r. podjął się krótkiej analizy zauważonego zjawiska. Wskazał, że w Polsce istnieje tradycja spowiedzi wielkopostnej bezpośrednio przed Wielkanocą (papież z kolei proponuje termin przed IV niedzielą Wielkiego Postu) oraz na organizację w wielu parafiach tzw. Nocy Konfesjonałów⁴⁷. Krakowski biskup dodał jednak, że realizacja przedsięwzięcia *24 godziny dla Pana* razem z papieżem może być wyrazem jedności Kościoła, doświadczającego: „uznania własnego grzechu, rozpoznania siebie jako wspólnoty grzeszników, którzy dostępują rozgrzeszenia i pojednania – z Panem i między sobą”⁴⁸. Propozycja papieża jest wezwaniem, aby wielkopostna spowiedź nie była tylko pewną formą przygotowania do Świąt Wielkanocnych, ale celebracją samą w sobie, prowadzącą do przemiany życia i odkrywania miłosierdzia Boga.

Z tematem sakramentu pokuty i pojednania wiąże się również posługa papieskich misjonarzy miłosierdzia, którzy na całym świecie mieli być obliczem miłosiernego oblicza Boga Ojca. W Polsce za stworzenie bazy kontaktów był odpowiedzialny wspomniany już Zespół ds. Nowej Ewangelizacji. Trudno określić, jak dokładnie wyglądała posługa misjonarzy miłosierdzia na poziomie parafii czy diecezji, z pewnością dokładna analiza oparta na wywiadach z samymi misjonarzami stanowiłaby bogaty materiał źródłowy. Według danych opublikowanych przez Zespół KEP ds. NE możemy przeczytać, że wśród 1142 oddelegowanych duchownych znalazło się 76 przebiterów z Polski⁴⁹. Najwięcej polskich misjonarzy

⁴⁶ Gremium w założeniu zajmujące się na terenie Polski realizacją postanowień PRKNE, w tym moderowaniem Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia.

⁴⁷ Por. G. Ryś, *Wprowadzenie do wydania polskiego*, w: *Bóg bogaty w miłosierdzie. Dodatek duszpasterski*, Gubin 2015, s. 3.

⁴⁸ Tamże, s. 4.

⁴⁹ *Misjonarze miłosierdzia w Polsce. Lista kontaktowa*, w: *Ty udzielasz przebaczenia*, red. K. Marcjanowicz, Gubin 2018, s. 60-64.

miłosierdzia posługiwało na terenie archidiecezji krakowskiej, ich skład wynosił 12 duchownych (dwóch księży diecezjalnych i dziesięciu zakonników), dla porównania w archidiecezji katowickiej, gliwickiej czy opolskiej posługiwał jeden kapłan. Możemy postawić otwarte pytanie, czy liczba wyznaczonych misjonarzy miłosierdzia stanowi o poziomie zaangażowania biskupów i księży wobec propozycji Franciszka?

Pytanie o oddziaływanie papieskich inicjatyw warto zadać w kontekście Niedzieli Słowa Bożego. Według arcybiskupa Rino Fischelli nowe „święto” miało być okazją do szczególnego zwrócenia uwagi na obecność Jezusa w Biblii, analogicznie jak w Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa podkreśla się Jego obecność w Najświętszym Sakramencie⁵⁰. Z pewnością papieska propozycja nie spełniła oczekiwań szefa papieskiej dykasterii. Powodów może być kilka. W wielu krajach funkcjonują już specjalne dni w ciągu roku poświęcone tematyce biblijnej. W Polsce od 2009 r. w III niedzielę wielkanocną jest obchodzona Niedziela Biblijna, koordynowana przez Fundację Dzieło Biblijne we współpracy z KEP. Po wprowadzeniu przez papieża NSB w III niedzielę zwykłą naturalnie pojawia się refleksja, czy obie niedziele są tożsame w swoim znaczeniu, czy ich wymowa się różni? Jeżeli intencją papieża był wprowadzenie jednego dnia w ciągu roku szczególnie poświęconego słowu Bożemu, to z pewnością celebrowanie dwóch takich niedziel w Polsce może osłabić rangę tego wydarzenia. Prawdopodobnie przeniesienie Niedzieli Biblijnej na czas celebrowania Niedzieli Słowa Bożego mogłoby rozwiązać ten problem, wiązałoby się jednak ze zmianą wieloletniego zwyczaju, który na stałe wszedł do polskiego kalendarza wydarzeń kościelnych.

Z większym optymizmem możemy spojrzeć na realizację Światowego Dnia Ubogich w naszym kraju. Przebieg tej propozycji papieża spotkał się z większym otwarciem wśród wiernych w porównaniu z pozostałymi inicjatywami. Powodem tego zjawiska mogą być dwa czynniki. W polskim kalendarzu kościelnym nie występowało analogiczne wydarzenie jak w przypadku pozostałych inicjatyw (*24 godziny dla Pana* i *Noce Konfesjonałów* czy *Niedziela Słowa Bożego* i *Niedziela Biblijna*). Jego oryginalność z pewnością wpłynęła na powodzenie inicjatywy. Drugim ważnym czynnikiem może być potrzeba wolontariatu i zaangażowania istniejąca wśród wielu osób. Światowy Dzień Ubogich z pewnością stwarza przestrzeń do zaangażowania społecznego, nawet dla osób niezwiązanych z Kościołem.

Zakończenie

Artykuł w systematyczny sposób ukazał inicjatywy PRKNE oraz ich znaczenie wynikające z nauczania papieża Franciszka. Celem było ukazanie przekroju

---

⁵⁰ Por. B. Cappeli, wywiad z R. Fischellą *La Lettera del Papa, seme per maturare nella fede*, <https://www.vaticannews.va/it/papa/news/2019-09/lettera-apostolica-motu-proprio-fischella-domenica-parola-di-dio.html> [dostęp: 12 IV 2022].

działań watykańskiej dykasterii oraz ich wzajemnego powiązania w kontekście Jubileuszu Miłosierdzia. Jak widać, założenia Franciszka realizowane przez Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji nie zawsze spotykają z właściwym zaangażowaniem w polskiej praktyce duszpasterskiej. Jednak z pewnością wnoszą nowe impulsy do życia Kościoła i pokazują ważne elementy w dziele nowej ewangelizacji: głoszenie miłosierdzia Boga, prymat słowa Bożego czy szczególne miejsce osób ubogich i wykluczonych społecznie. Trzeba zaznaczyć, że papież nie pozostaje bierny wobec procesu sekularyzacji i przyjmuje postawę, która „polega na nadawaniu poczynom Kościoła nowego rozpędu, poszukiwania nowego ducha oraz nowego impetu”⁵¹. Otwartym pozostaje pytanie, czy decyzje papieża Franciszka i ich realizacja przez PRKNE pozostawią trwałe ślady w Kościele? Należy zastanowić się, czy nowe „święta” oraz przepisy jurysdykcyjne ustanowione przez ojca świętego pozostaną tylko domeną „pontyfikatu nowej ewangelizacji”, czy też będą wykraczać poza okres posługi papieża z Ameryki Południowej?

Bibliografia

- Banaszak M., *Historia Kościoła Katolickiego*, t. 2: *Średniowiecze*, Warszawa 1989.
- Benedykt XVI, *Ewangelia zawsze i wszędzie. List apostolski „Ubicumque et semper” powołujący do życia Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, L'Osservatore Romano 32,1 (2011), s. 11-13.
- Cappeli B., wywiad z R. Fischellą *La Lettera del Papa, seme per maturare nella fede*, <https://www.vaticannews.va/it/papa/news/2019-09/lettera-apostolica-motu-proprio-fischella-domenica-parola-di-dio.html> [dostęp: 12 IV 2022].
- Ceraso G., *The Pontifical Council for Promoting the New Evangelization*, <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2021-09/the-pontifical-council-for-promoting-the-new-evangelization.html> [dostęp: 10 XI 2021].
- Fischella R., wywiad dla Radia Watykańskiego *Fischella: la Lettera del Papa, seme per maturare nella fede*, <https://www.vaticannews.va/it/papa/news/2019-09/lettera-apostolica-motu-proprio-fischella-domenica-parola-di-dio.html> [dostęp: 6 IV 2021].
- Fischella R., *Conferenza stampa. Presentazione Messaggio. IV Giornata Mondiale dei Poveri*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/gmdp/2020/conferenza-stampa-novembre.html> [dostęp: 25 III 2020].
- Fischella R., *Konferencja prasowa z okazji Jubileuszu Więźniów (6 listopada) i Jubileuszu osób wykluczonych społecznie (13 listopada) [wł. Conferenza stampa in occasione del Giubileo dei Carcerati (6 novembre) e Giubileo delle Persone socialmente emarginate (13 novembre)]*, <http://www.iubilaeummisericordiae.va/content/gdm/it/news/evidenza/2016-11-03-pcpne.html> [dostęp: 5 V 2021].
- Franciszek, *Bądźcie miłosierni jak Ojciec*, L'Osservatore Romano 36, 3-4 (2015), s. 4-5.
- Franciszek, *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Jubileuszu Osób Wykluczonych ze Społeczeństwa*, L'Osservatore Romano 37,12 (2016), s. 22-23.

⁵¹ L. Szewczyk, *Głoszenie słowa Bożego w środowisku zsekularyzowanym*, Katowice 2019, s. 79.

- Franciszek, *Krzyk ubogich zagłusza nieliczna wrzawa bogatych*, „L'Osservatore Romano”, 39,12 (2018), s. 10-11.
- Franciszek, *Któż z nas nie jest grzesznikiem? Nabożeństwo pokutne w Bazylice św. Piotra*, L'Osservatore Romano 35,3-4 (2014), s. 39.
- Franciszek, *List Papieża Franciszka dotyczący odpustu z okazji Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia*, L'Osservatore Romano 36,9 (2015), s. 4-5.
- Franciszek, *Miłosierdzie jest większe od uprzedzeń. Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* (23.03.2014), L'Osservatore Romano 35,3-4 (2014), s. 51.
- Franciszek, *Niedziela Słowa Bożego. Homilia Ojca Świętego*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200126_omelia-domenicadellaparoladidio.html [dostęp: 5 V 2021].
- Franciszek, *Okrywajcie grzeszników płaszczem miłosierdzia. Przemówienie do misjonarzy miłosierdzia*, L'Osservatore Romano 37,3-4 (2016), s. 38-39.
- Franciszek, *Orędzie na I Światowy Dzień Ubogich* (2017).
- Franciszek, *Orędzie na II Światowy Dzień Ubogich* (2018).
- Franciszek, *Orędzie na III Światowy Dzień Ubogich* (2019).
- Franciszek, *Umacniajcie serca wasze (Jk 5,8). Orędzie na Wielki Post 2015*.
- Gori N., *Na obiedzie z papieżem*, L'Osservatore Romano 40,12 (2019), s. 19-20.
- Obrzędy pokuty. Wprowadzenie teologiczno-pastoralne*, Katowice 2014.
- Papież Franciszek się spowiadał*, <https://www.gosc.pl/doc/1938317.Papiez-Franciszek-sie-spowiadal> [dostęp: 18 II 2021].
- Pasierbek P., *Abp Rino Fisichella: To pontyfikat nowej ewangelizacji*, <https://www.vaticannews.va/pl/watykan/news/2018-06/papiez-franciszek-fisichella-ewangelizacja-sankutaria.html> [dostęp: 10 XI 2021].
- PRKNE, *24 ore per il Signore – 2020. “I tuoi peccati sono perdonati” (Lc 7,48)*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/24ore/24-ore-per-il-signore-2020.html> [dostęp: 10 III 2021].
- PRKNE, *24 ore per il Signore 2018. Sussidi Pastoralni*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/24ore/24-ore-per-il-signore-2018.html> [dostęp: 10 III 2021].
- PRKNE, *24 Ore per il Signore 2019. Neppure io ti condanno (Gv 8,11)*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/24ore/24-ore-per-il-signore-2019.html> [dostęp: 10 III 2021].
- PRKNE, *Dyrektorium o katechizacji*, tłum. A. Soroka-Kulma, Kielce 2020.
- PRKNE, *Ja też cię nie potępiam (J 8,11). 24 godziny dla Pana. Pomoc duszpasterska*, <http://www.pcpne.va/content/dam/pcpne/pdf/Eventi/24ore2019/pomoce%2024%20godziny%20dla%20Pana%202019.pdf> [dostęp: 26 IV 2021].
- PRKNE, *Niedziela Słowa Bożego. Pomoc liturgiczno-duszpasterska*, tłum. M. Romanowski, Częstochowa 2020.
- PRKNE, *Sussidio Liturgico-Pastorale*, <http://www.pcpne.va/content/pcpne/it/attivita/parola/2020/sussidio.html> [dostęp: 5 V 2021].
- PRKNE, *Sussidio Pastorale. IV Giornata Mondiale dei Poveri*, <http://www.pcpne.va/content/dam/pcpne/image/GiornataMondialePoveri/2020/sussidio/Sussidio%20pastorale%20GMdP%202020%20-%20PL.pdf> [dostęp: 25 III 2021].
- Ryś G., *Wprowadzenie do wydania polskiego*, w: *Bóg bogaty w miłosierdzie. Dodatek duszpasterski*, Gubin 2015, s. 3-4.

Szewczyk L., *Głoszenie słowa Bożego w środowisku zsekularyzowanym*, Katowice 2019.
Ty udzielasz przebaczenia, red. K. Marcjanowicz, Gubin 2018.

Słowa kluczowe: papież Franciszek, jubileusz miłosierdzia, nowa ewangelizacja
Keywords: pope Francis, jubilee of mercy, new evangelization